

Wassenaarseweg 44 Den Haag

Bouwhistorische opname

Dröge

Bureau voor Bouwhistorie

Wassenaarseweg 44 Den Haag

Bouwhistorische opname

Leiden, november 2013

Dröge

Bureau voor Bouwhistorie

Opdrachtgever

Gemeente Den Haag
Afdeling Monumentenzorg en Welstand
Postbus 12655
2500 DP DEN HAAG
www.denhaag.nl

Uitvoering

Dröge

Bureau voor Bouwhistorie

Plantsoen 23
2311 KG LEIDEN
T +31 (0)71 566 33 10
info@bouwhistorie-leiden.nl

© Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en het uitvoerend bureau.

Voorwoord

In opdracht van de gemeente Den Haag heeft Dröge Bureau voor Bouwhistorie een bouwhistorische opname gemaakt van het pand Wassenaarseweg 44 te Den Haag.

Het pand staat op dit moment leeg. Door de aanwezigheid van voorzetwanden, aftimmeringen en verlaagde plafonds is de opname van het pand aanzienlijk belemmerd. Bovendien ontbreken documentatietekeningen. Het onderzoek en de resultaten daarvan hebben dan ook een voorlopig karakter. Na ontmanteling dient een bouwkundige documentatie plaats te vinden. Daarna kan de bouwhistorische worden aangevuld en geoptimaliseerd.

De afbeeldingen zijn afkomstig van Dröge, Bureau voor Bouwhistorie te Leiden, tenzij anders vermeld.

Leiden, november 2013

Drs. J.F. Dröge
bouwhistoricus BNB

Administratieve gegevens

Algemeen

Monumentnummer : 18082
Status : Beschermd
Inschrijving register : 11-1-1967
Kadaster deel/nr. : 3671/11

Locatie

Provincie : Zuid-Holland
Gemeente : 's-Gravenhage
Woonplaats : 's-Gravenhage
X-Y coördinaten : 81623 - 456456

Adres

Wassenaarseweg 44
2596 CJ 's-Gravenhage

Kadaster

Kadastrale gemeente : 's-Gravenhage
Sectie : X
Perceelnummer : 5320

Omschrijving monumentenregister

Brug, toegangshek en portierswoning van het landgoed Oostduin uit de 18e eeuw, van algemeen belang wegens oudheidkundige en kunsthistorische waarde.

1

Samenvatting

Bouw- en gebruiksgeschiedenis

De hoofdbouwmassa kwam aan het einde van de 17de of het begin van de 18de eeuw in twee delen tot stand. In de twee helft van de 19de eeuw verrees aan de linkerzijde een toegangsportaal. Het interieur dateert grotendeels van een verbouwing rond 1925

Waardering

Van hoge monumentale waarde zijn:

- de hoofdbouwmassa;
- de balklagen;
- de kapconstructie.

Elementen met een positieve monumentale waarde zijn:

- de schouwpartij tegen de bouwmuur.

Elementen met een indifferente monumentale waarde zijn:

- de verdere indeling van de begane grond en zolder.

Samenvatting advies

- het maken van een goede documentatie van het gebouw;
- het ontmantelen van het interieur, waarbij de indifferente onderdelen worden verwijderd;
- het optimaliseren van de bouwhistorische opname (met name de waardestelling).

2

Bouwgeschiedenis

Stedenbouwkundige ontstaansgeschiedenis

Het huis maakt deel uit van een omstreeks 1560 aangelegde buitenplaats, die sinds 1810 bekend staat onder de naam 'Oostduin'. In 1845 werd 'Oostduin' verenigd met het naastgelegen landgoed 'Arendsdorp'. Het toegangshek en de rechts daarvan gelegen woning vormen de enige bouwkundige herinnering aan de vroegere buitenplaats.

Bouwgeschiedenis

Fase 1 - XVIIIa (mogelijk XVIIId)

Bouw van een eenvoudig rechthoekig pand onder een schild-dak.

Fase 2 - XVIIIA

Deels onderkelderde uitbreiding met opkamer aan de rechterzijde van het bestaande pand.

Fase 3 - XIXB

Bouw van een entreepartij tegen de linker kopgevel.

Fase 4 - ca. 1925

Ingrijpende verbouwing van het interieur.

Fase 5 - XXB

Uitbreiding met schuren aan de achterzijde van het bestaande pand.

3

Beschrijving

Inleiding

De hoofdonderdelen van het gebouw worden aangeduid door de toevoegingen 'voor', 'links', 'achter' en 'rechts', gerelateerd aan de hoofdtoegangszijde van het complex (Wassenaarseweg). Per kleiner onderdeel (beschrijving van wand in vertrek, enkele gevel etc.) wordt van links naar rechts beschreven, gerekend vanuit de positie staande voor of kijkend naar de wand of gevel.

Stedenbouwkundige situering

Het huis is gelegen aan de Wassenaarseweg op de zuidwesthoek van het voormalige landgoed. Dit laatste is samen met het aangrenzende vroegere 'Arendsdorp' in gebruik als stadspark. De woning is bereikbaar vanaf de laan in het verlengde van de brug met een 18de-eeuws toegangshek.

Exterieur

Bouwmassa

Het gebouwtje bestaat uit een rechthoekig blok van een bouwlaag met een zolder een hoge borstwering onder een zadeldak. Aan de ingangszijde (linker zijgevel) bevindt zich een later toegevoegd entreeportaal met een bouwlaag met omgaande dakschilden. Aan de achterzijde bevinden zich twee aanbouwen in hout onder een doorgaand lessenaarsdak.

Gevels algemeen

De gevels van de hoofdbouwmassa zijn opgetrokken in gele ijsselsteen. Bij nauwkeurige waarneming (textuur en kleur van de baksteen) is te zien dat er met name bij de voorgevel sprake is van ingrijpende wijzigingen. Zo zijn de thans aanwezige vensters bijna allemaal later ingebroken. De gevels zijn aan de bovenzijde afgesloten met een houten bakgoot op rechte klossen. De dakvlakken zijn gedekt met nieuwe rode Hollandse pannen. Op de nok en de hoekkepers liggen afgesmeerde vorstpannen. Op de scheiding van de twee oudste bouwdelen bevindt zich bovendaks een latere schoorsteen.

Voorgevel

In de voorgevel zijn de twee hoofdbouwfasen duidelijk te onderscheiden. Deze worden gemarkeerd door een bouwnaad. Waarbij in het oudste linker gedeelte een hoekoplossing met een klezoor in de koppenlaag is te zien. In de gevel bevinden zich vijf identieke schuifvensters (drie in het oudste gedeelte; twee in de latere uitbreiding). De kozijnen hebben rondom een geprofileerde lijst. De roedenverdeling $3 \times (1 + 2)$ is oorspronkelijk. Alle vensters hebben

houten lekdorpels. De gevel is voorzien van verschillende staaf-ankers. De kleine behoren bij de zolderbalklaag. De lange hebben twee knopen en zijn onder verbonden met de balklaag en boven met de blokkeels van de kappanten. In het dakvlak staat een vierruits dakkapel met openslaande ramen. Rechts daarvan bevindt zich een klein daklicht.

Linkerzijgevel

Tegen de oorspronkelijke linker zijgevel is een aanbouw met de entree geplaatst. Het geheel is met een rode handvormsteen opgetrokken in kruisverband. Er is sprake van een plint, welke aan de bovenzijde is afgesloten met een halfsteens rollaag. Ook de entree en de vensters hebben aan de bovenzijde aan dergelijke rollaag. Centraal bevindt zich de entree met een glasdeur. Deze wordt geflankeerd door zesruits schuifvensters. Ook in zijgevels van de entreepartij zijn enkele zesruits vensters geplaatst. De gevels worden aan de bovenzijde begrensd met een bakgoot op houten klossen. De dakvlakken daarboven zijn gedekt met nieuwe rode Hollandse pannen. De makelaars op de hoeken zijn met zink bekleed.

Rechter zijgevel

De gevel heeft links een oorspronkelijke dubbele paneeldeur in een zwaar kozijn met hardstenen neuten en een gemetselde dorpel. Rechts bevindt zich beneden het venster van de kelder, dat is voorzien van een naar buiten draaiend luik. De opkamer heeft een later schuifvensters [3 x (1 + 1)].

Achtergevel

Deze gaat grotendeels schuil achter twee latere aanbouwen in hout onder een doorgaand lessenaarsdak. In de achtergevel zijn twee hoog geplaatste kleine liggende vensters met klepramen aanwezig. Uiterst rechts bevindt zich een gemetselde schoorsteen van de huidige Cv-installatie.

Constructie

Kelder

Boven de kelder ligt een enkelvoudige balklaag.

Draagconstructie

Voor zover thans waarneembaar is er boven de kelder en de begane grond sprake van enkelvoudige (grenen) balklagen. Deze zijn aan de buitenzijde 'om en om' middels een langs staafanker gekoppeld met de blokkeels van de kappanten. De tussenliggende balken hebben soms een klein staafanker aan de buitenzijde.

Kapconstructie

Door de aftimmeringen is de opzet van de kapconstructie op dit moment slecht zichtbaar. Er is sprake van (zes?) grenen spanten. De verdere opbouw was nauwelijks waarneembaar. Vermoedelijk is er sprake van een doorgaande nok die met rechte stijlen rust op de dekbalken van de spanten.

Interieur

Kelder

Deze is toegankelijk via een gemetselde trap die gedeeltelijk is voorzien van een afwerking in terrazzo. Er bleven geen bijzondere interieurelementen bewaard.

Begane grond

De vensters in de voorgevel hadden oorspronkelijk vouwblinden. De scharnieren en de sluitstangen zijn nog aanwezig. De indeling van de begane grond kwam grotendeels tot stand bij een verbouwing omstreeks 1925. Vrijwel alle deurpartijen dateren uit deze periode. Bijzonder is de doorgang van het entreeportaal naar het linker bouwdeel. Vermoedelijk heeft de doorgang nog de oorspronkelijke (lage) hoogte. Bij de verbouwing omstreeks 1925 is een deur aangebracht in voor de doorgang geplaatst kozijn. Het geheel is aan de bovenzijde voorzien van een bijzonder aftimmering. Deze komt verder in het huis niet voor (herbruik?).

Tegen de bouwmuur tussen beide hoofdbouwfases bevindt zich in het rechter deel een afwijkende vermoedelijk oudere schouwpartij in marbre Napoléon. Het onderste gedeelte van de trap in het rechter bouwdeel is voorzien van een afwerking in terrazzo.

Zolder

Ook hier is sprake van een 'hokkerige' indeling. De oorspronkelijke opzet gaat zowel wat betreft wat de vloeren, wanden en plafonds grotendeels schuil achter aftimmeringen. Twee vertrekken zijn voorzien van betegelde stookplaatsen. De scheidingswanden zijn opgetrokken in kraaldelen.

4

Cultuurhistorische waardestelling

Algemeen*

De door Dröge, Bureau voor Bouwhistorie opgestelde waardestelling vond plaats aan de hand van de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek 2009. Zij berust uitsluitend op cultuurhistorische waarden en staat los van de bouwtechnische toestand, gebruikersbelangen, eventuele ontwerpoverwegingen en financiële aspecten.

Een cultuurhistorische waardestelling is echter geen dictaat. Naarmate waarden hoger zijn, zal men wel met meer kracht van argument - mede vanuit andere overwegingen - moeten verdedigen waarom men ze wil aantasten.

Omdat niet alle onderdelen van het gebouw tot in detail konden worden onderzocht, heeft de waardestelling op veel punten een voorlopig karakter.

Hoge monumentale waarde wordt toegekend aan elementen die van cruciaal belang zijn voor de structuur en/of betekenis van het object of gebied.

Positieve monumentale waarde wordt toegekend aan elementen die van belang zijn voor de structuur en/of betekenis van het object of gebied.

Indifferente monumentale waarde wordt toegekend aan elementen die van relatief weinig belang zijn voor de structuur en/of betekenis van het object of gebied.

De waardering vindt plaats aan de hand van vijf aspecten:

- algemene historische waarden;
- stedenbouwkundige of ensemblewaarden;
- architectuurhistorische waarden;
- bouwhistorische waarden;
- gebruikshistorische waarden.

Elk van deze deelwaarden wordt getoetst aan de hand van de criteria gaafheid (authenticiteit) en zeldzaamheid.

De waardestelling dient als uitgangspunt voor de waardestellingsrepresentatietekeningen (bij gebrek aan een goede opmeting van het pand ontbreken deze vooralsnog). Daarin wordt aan de hand van kleuren een overzicht gegeven van de aanwezige monumentale waarden. Onderdelen met een hoge monumentale waarde zijn in blauw aangegeven, elementen met een positieve waarde in groen. Indifferent gewaardeerde elementen zijn aangegeven in geel. Met symbolen zijn interieurelementen en relaties tussen ruim-

* *Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek. Lezen en analyseren van cultuurhistorisch erfgoed (Den Haag 2009).*

ten aangegeven. Een al dan niet gestippeld kruis wordt gebruikt voor het aanduiden van de waarden van de plafonds of balklagen in een ruimte (met gebruik van dezelfde kleuren). Met nadruk wordt erop gewezen dat de tekeningen niet los van de tekst van dit hoofdstuk kunnen worden gelezen of geïnterpreteerd.

Als eerste volgt hierna een contextuele waardestelling waarbij het object, vanwege de relatief eenvoudige opzet en architectuur, uitsluitend is beschouwd vanuit de plaatselijke situatie. Aansluitend volgt een interne waardestelling met een beschouwing op het niveau van de afzonderlijke ruimten. Daar waar nodig vindt verdieping plaats tot op detailniveau.

Contextuele waardestelling

Algemene historische waarden

Door de oorspronkelijke functie als portierwoning van het landgoed 'Oostduin' is er sprake van hoge algemene historische waarden.

Stedenbouwkundige of ensemblewaarden

Als onderdeel van de voormalige buitenplaats 'Oostduin' en door de samenhang met het toegangshek is er sprake van hoge stedenbouwkundige en ensemblewaarden.

Architectuurhistorische waarden

Gezien de zeer eenvoudige opzet is er sprake van positieve architectuurhistorische waarden.

Bouwhistorische waarden

Er is sprake van relatief eenvoudige bouwmaterialen en constructies. Bijzonder is de aan de buitenzijde goed waarneembare bouwfasering. Door de afleesbare sporen in het metselwerk van de voor- en de rechter zijgevel is sprake van hoge bouwhistorische waarden.

Gebruikshistorische waarden

De gebruiksgeschiedenis als eenvoudig woonhuis is nog duidelijk. Vanwege het relatief eenvoudige karakter is er slechts sprake van positieve gebruikshistorische waarden.

Interne waardestelling

Exterieur

Bouwmassa

De bouwmassa is gaaf bewaard gebleven en heeft hoge monumentale waarde. Door het gesloten karakter van de achtergevel doen de beide aanbouwen weinig afbreuk aan de waarden van het pand. In zichzelf is er slechts sprake van indifferente waarden.

Gevels

De gevels, waarbij vooral de afleesbare bouwgeschiedenis van groot belang is, hebben een hoge monumentale waarde. De in een meer recent verleden vervangen dakpannen doen enigszins afbreuk aan de belevingswaarde van het object.

Constructie

Kelder

De half verdiepte kelder behoort bij de oorspronkelijke opzet van de uitbreiding aan de rechterzijde. Er is daarom sprake van hoge monumentale waarden.

Draagconstructie

Beide delen van het huis hebben nog de oorspronkelijke balklagen. Deze hebben een hoge cultuurhistorische waarde.

Kapconstructie

De kappanten van de oudste fase en de latere uitbreiding zijn nog volledig aanwezig. Er is sprake van hoge cultuurhistorische waarden.

Interieur

Algemeen

De hoofdindeling van het pand kenmerkt zich nog steeds door de oorspronkelijke hoofdbouwfases. De scheidingmuur daartussen is ook nu nog bepalend voor de indeling. Deze heeft een hoge monumentale waarde. Bij de verbouwing omstreeks 1925 is een vrij 'hokkerig' indeling ontstaan. De toegepaste deurpartijen zijn kenmerkend voor deze bouwperiode en kunnen op zichzelf als positief worden aangeduid. De indeling zelf heeft een indifferent karakter. Hetzelfde geldt voor de indeling en aankleding van de zolder.

5

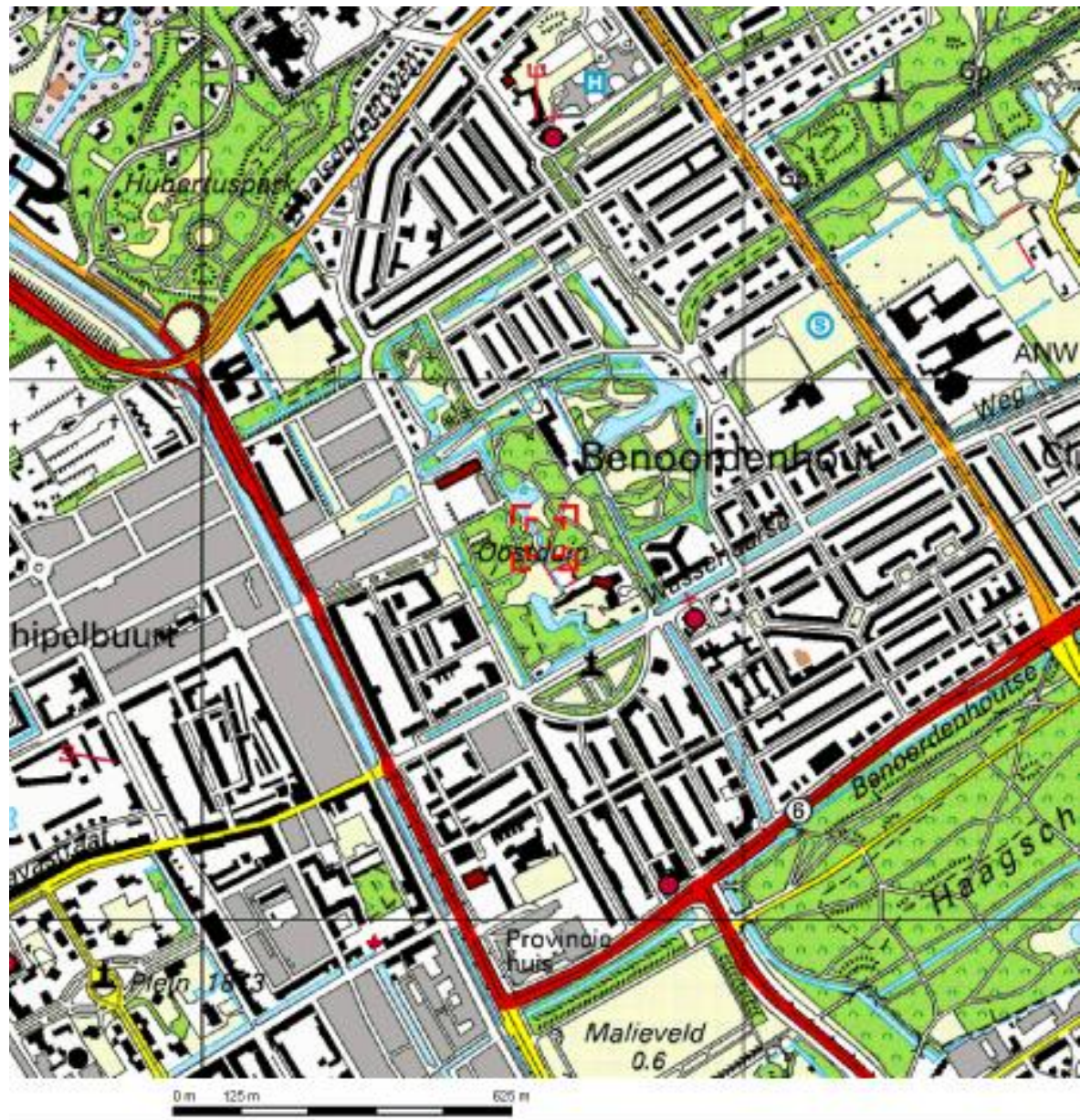
Advies

Zoals eerder gemeld hebben het onderzoek en deze rapportage een voorlopig karakter.

Door het ontbreken van bruikbare documentatietekeningen of oudere tekeningen/bouwaanvragen zijn in dit rapport niet de gebruikelijke waarderingsplattegronden opgenomen.

Het is dan ook zeer wenselijk dat het object eerst wordt ingemeten. De documentatietekeningen kunnen vervolgens worden gebruikt als aanvulling op de voorliggende waardestelling. Vervolgens kan hierop worden aangegeven welke delen van het interieur kunnen worden ontmanteld, welke elementen moeten worden opgeslagen en wat in situ behouden moet blijven.

Na ontmanteling kan pas een definitieve waardestelling worden gemaakt. Tevens kunnen ontbrekende bouwhistorische gegevens worden vastgelegd (balklagen, plaats van trapgaten en stookplaatzen). Op basis van het eindresultaat daarvan kan een restauratieplan worden opgesteld.

Deze kaart is noordgericht.

Schaal 1: 12500

Hier bevindt zich Kadastraal object 'S-GRAVENHAGE X X 5320

Wassenaarseweg 44, 2596 CJ 'S-GRAVENHAGE

© De auteursrechten en databankenrechten zijn voorbehouden aan de Topografische Dienst Kadaster.

Afb. 1. Topografische kaart 2013

Afb. 2. Kadastrale situatie 2013

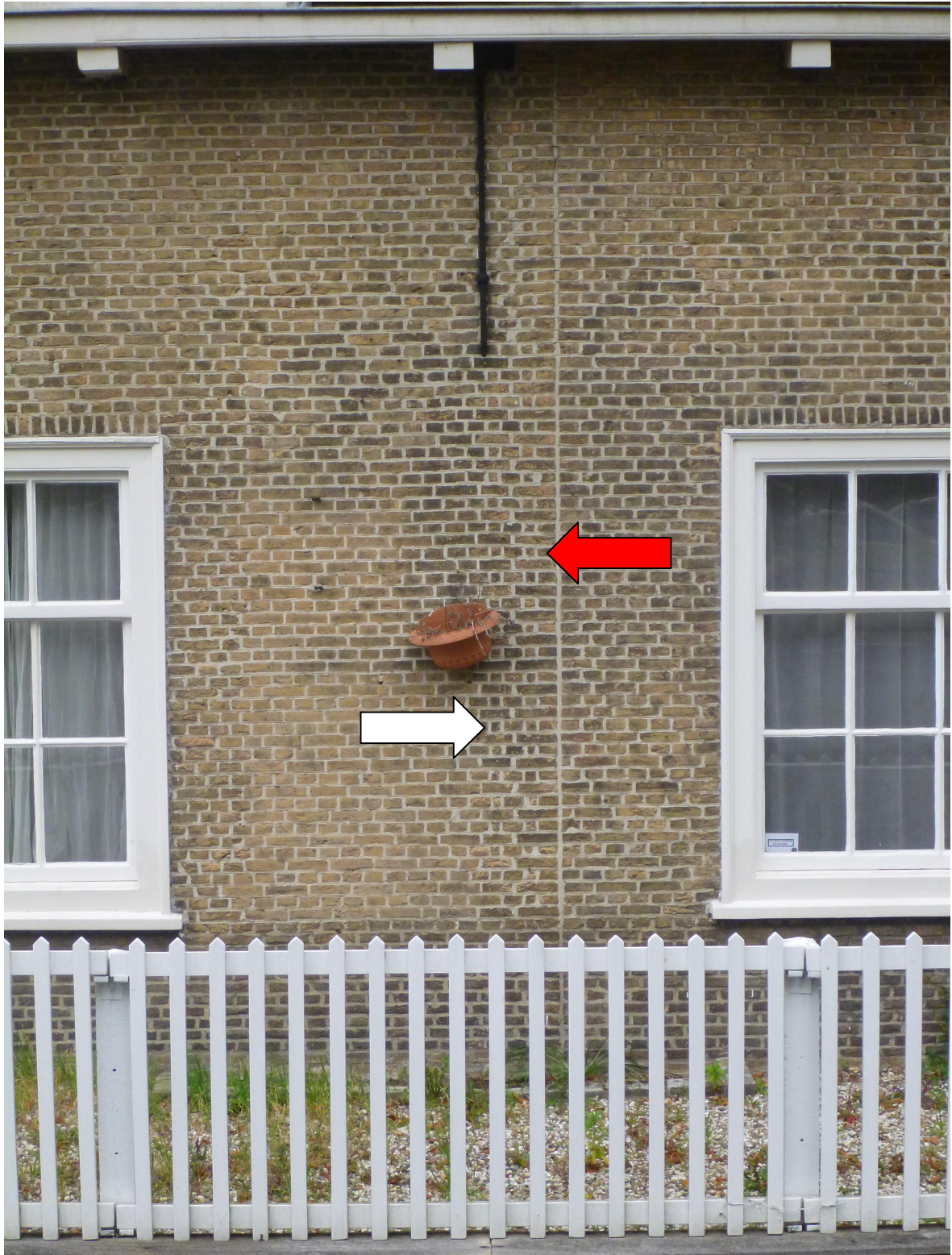
Afb. 3. Fragment van het kaartblad no. 440 's-Gravenhage uit de Grote Historische Topografische Atlas Zuid-Holland. Situatie in 1903. De landgoederen 'Oostduin' en 'Arentsdorp' zijn nog in hun oorspronkelijke vorm aanwezig

Afb. 4. Het woonhuis op de kadastrale minuut (ca. 1825)

Afb. 5. Het pand vanaf de brug

Afb. 6. De bouwnaad tussen het oudste deel (links) en de iets latere uitbreiding. Het linker gedeelte heeft over de volle hoogte klezoren in de hoekoplossing (rode pijl). Links van de bouwnaad nog een extra rij klezoren van een oorspronkelijke venster (witte pijl)

Afb. 7. Fragment van de voorgevel aan de Wassenaarseweg

Afb. 8. Het rechter gedeelte van de voorgevel

Afb. 9. Detail van de bouwnaad tussen beide hoofdbouwfases

Afb. 10. Het entreeportaal tegen de linker kopgevel

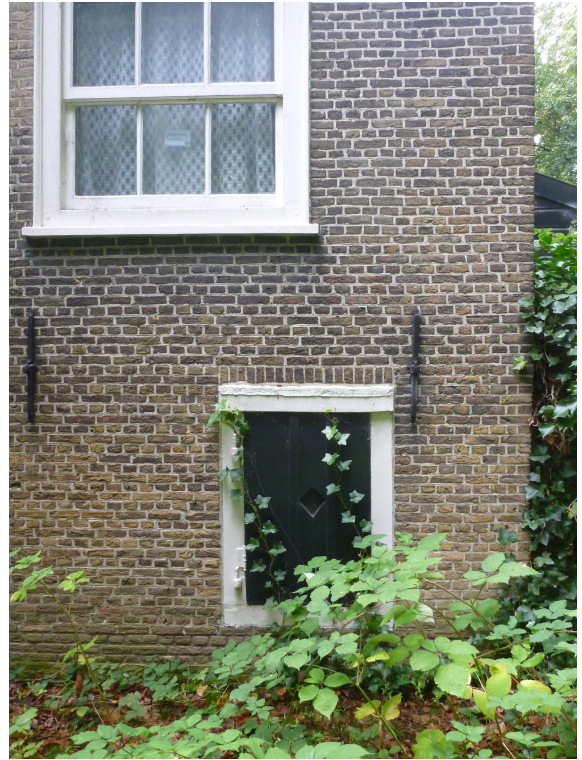
Afb. 11. De rechterzijde van het entreeportaal en de aansluiting op de hoofdbouwmassa

Afb. 12. De linkerzijde van het entreeportaal

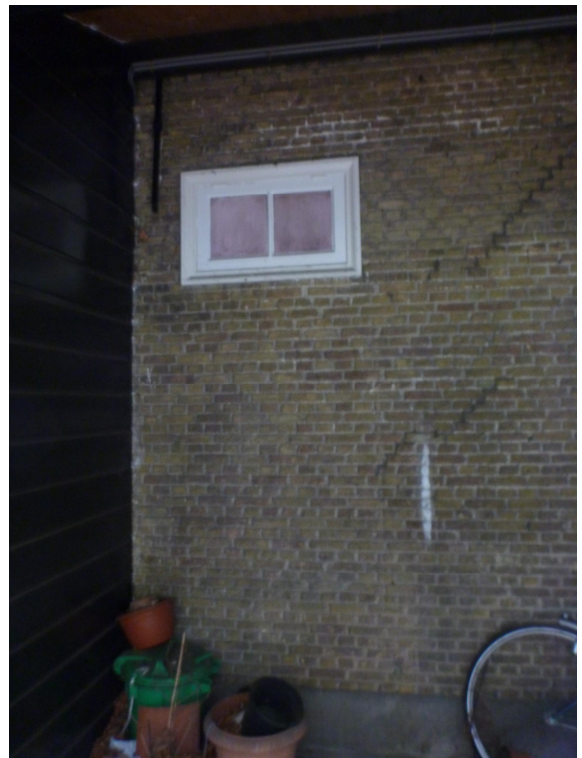

Afb. 13. De entree is de rechter kopgevel

Afb. 14. Het keldervenster met daarboven het venster van de opkamer

Afb. 15. Een van de vensters in de achtergevel

Afb. 16. De doorgang vanuit het entreeportaal naar de hoofdbouw

Afb. 17. Een van de deurpartijen uit ca. 1925

Afb. 18. De gang op de begane grond. Links de achtergevel met een van de hoog geplaatste vensters

Afb. 19. Een van de vensters in de voorgevel

Afb. 20. Detail met een van de scharnieren van de vouwblinden aan de binnenzijde. Rechts daarvan de sluitstang

Afb. 21. Het slobgat voor het vastzetten van de sluitstang

Afb. 22. De schouw tegen de bouwmuur in het rechter vertrek

Afb. 23. Het terrazzowerk van de trap in het rechter bouwdeel

Afb. 24. De trap naar de zolder

Afb. 25. Een van de stookplaatsen op zolder

Afb. 26. De hoekschouw in een van de zoldervertrekken

Afb. 27. Beeld van de aftimmering op de zoldergang

Afb. 28. Een van de afgetimmerde bergruimten op zolder

Afb. 29. Zelfs de spantbenen zijn afgetimmerd!

Afb. 30. De aansluiting van het spantbeen met een blok-
keel aan de zijde van de voorgevel

Afb. 31. Een van de korbelen van een spant, verborgen in een kast op de zolder

Afb. 32. Beeld van de ondersteuning van de nok

Afb. 33. De beëindiging van de nok aan de rechterzijde van de hoofdbouw-massa

